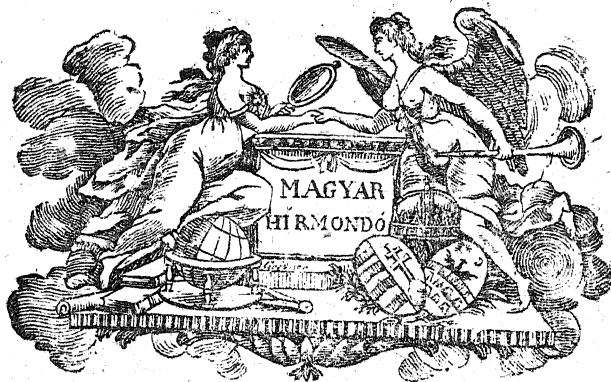

A'

CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSEG
ENGEDÉLMÉVEL.

Nro 10.

Költ Bétsben, Böjt-elő Havának (Februáriusnak)
2-dik napján 1802-dik Efstendőben.

B é t s.

Fő Tisztelendő Mságos Perlaki Somogyi Leopold Győri Kánonok és Lotsmandi Fő Esperest Urat, Győr belső városa Parochusát, a' Püspöki Consistoriumnak egygyik tagját, Nemes Győr és Szala Vármegyéknek Táblabíráját, sok érdemeire való tekintetből a' Felső. Királyi Táblának Praeláusává méltóztatott nevezni Felsőleges Urunk.

A' múlt szeredán, Januárus 27-dik napján, kezdődtek itt a' farsángi mulatságok, a' Nagy Méltóságok között. Először is Királyi Hertzeg

L

Albert nagy bált adott azon a' napon, mellyben mind a' Császár, Császárné, és a' Nápolyi Király. né Ő Felségek, mind pedig a' Nagy 's a' Fő Hertzegek, és a' Nápoly Királyi Kis-Afzszonyok sok tündöklő drágaságokkal fel ékesítve, hat óra tájban estve meg-jelentek. Meg-jelenhettek azon, minden meg-hívás nélkül, azon idegen 's hazabéli Gavallérok és Dámák, kik el járnak a' nagyobb Házakban tartatni szokott társaságokba vagy mulatságos gyülekezetekbe. A' Vendégek minnyájan gazdagon voltak fel öltözve, kiváltképpen pedig az Afzszonyságok, kiken sok száz ezereket érő gyémánt kövek tsillámlottak. Hét órától fogva estve, azt ehették, ihatták a' vendégek, a' mi szemeknek, 's ízeknek tetszett. Három nap múlva azután Gróf Zichy István, Királyi Kamarás Úr, ki Gróf Pálffy Károly, Hazánk Cancelláriussának Húgát tartja Feleségül, igen fényes bált adott, mellyben a' Felséges Nápolyi Király. né, a' Nagy Hertzeg, a' Fő Hertzegek, a' Nápolyi Királyi Kis-Afzszonyok is meg-jelentek, mintegy két száz meg hitt Vendégekkel egygyütt. Mind itt, mind H. Albert Ő K. Hertzezségénél többnyire, az úgy nevezett Német Quadril, és Skótziai Tántzot tántzolták. A' forgós Német tántzoknak nagyon le száll a' betse.

Frantzia Ország.

Párisból Jan. 15-dikén. Hiteles tudósításokból esett értésünkre, hogy az Amiens-i tanátskozásoknak ma holnap vége szakad: a' végső békeségkötés elkészül, és azután nem sokára

közönséges Gyűlés (Congressus) fog ottan tartatni az Európai Hatalmasságok oda küldendő Ministerei között. A' Rajna bal partján egynéhány határ őrző erősségek fognak készítettetni, a' melyeknek a' plánumát már elkészítette a' Kormány-szék, a' Rajna jobb partján fekvő Wesel Prufsziai erősséggel által ellenben, három erős várak készítettetnek, úgymint Jülich, Creveld, és Büderich; ezeknek felépíttetésére egy millió forintot rendelt előre is a' Kormány-szék.

Páris Jan. 16-dikán. A' *Moniteur* nevű hivatalbeli újságban, következő értelmű levelet olvasunk; mely Januárus 12 dikén költ Lyonban: Ma délben mutatták be az első Konzulnak, a' departamentombéli, és városi minden tisztviselőket, és a' katonai tiszti kart; melynek nagy része Egyiptomból jött haza. Azután a' kereskedők és tudós társaságok deputátusait bocsátotta magához; a' kikkel az ő mesterségekre és hivatalokra tartozó dolgokról beszélgetett; mely beszélgetésben ki mutatta, hogy tökéletesen érti azoknak foglalatosságait és munkáit; egyszersmind pedig bizonyosokká tette őket a' felől; hogy a' Kormány-szék hathatósan elő fogja mozdítani az ő igyekezeteket. Hasonlóképpen beszélgetett; a' déli departamentumok Prefektusaival külön külön; az ő reájok biztatott hivatalnak folytatásáról. Ezután az első Audientzia adása után; mely három óráig tartott; és a' melyről mindenik deputátzió nyilvános megelégedéssel ment el; a' Cisalpínai Respublika 450 deputátusait, bocsátotta magához a' fő Konzul; kikkel a' magok született nyelveken beszél-

getett, az ő Respublikájokban esett változások-
ról; hogy miképpen viseljék magokat, egy lza-
bad nemzethez illendő módon; 's az ő köteles-
ségeikről, intvén egyfzersmind őket, hogy a' la-
kosok vagyonjainak óltalmazására, és a' vallás-
nak tiszteletben való meg tartására fordítsák
fő gondjokat. Ez a' második Audientzia tartott
mintegy estvéli hat óráig, mellyben a' Cisalpí-
nai deputátciónak minden tagjai, újra meg győ-
zettetvén a' Frantzia Kormányfőeknek, Respubli-
kájok függetlensége eránt való jó indulatirol;
szembe tűnő örömmel tértek onnan vizslya, melly
öröm ösztönül fog nekik arra szolgálni, hogy
elkezdett munkáikat, a' Cisalpínai Respublika
valóságos javára intézzék és végezzék el. Est-
ve a' játék néző helyre (Theatrumba) ment a'
Fő Konzul, a' hol egy Merope nevű darabot
játtzottak el. Egymást érte a' nézők öröm ki-
áltása, mikor bé ment közikbe.

Párisból Jan. 17 dikén. Az ide való Újsá-
gok azt hirdetik; hogy békességre léptek ugyan
Európában 's leg-közelebb Frantzia Országban
a' Religió és a' Philosophia egymás között, de
nem azon feltételek alatt, mint legközelebb ki-
hirdetődött; hanem az igaz békességnek és ba-
rátságnak feltételei és tikkelyei ezek. Az igaz
Philosophia semmit sem akar hallani is az ol-
lyan polgár Philosophusokról, a' kik tsak gúnyo-
lódnak, még pedig azt se tudják hogy, miért?
's tsak békételenséget támasztanak az emberek
között. — A' felfedezett Vallás (revelata Re-
ligio) mivel elégséges tanúbizonysági vagynak,

kétségsbe nem hozattathatik. — A' józan okossággal való élés, mint fő ajándéka a' teremtnök, nem lehet gyanús az emberek előtt, mindaddig, míg az emberek magokat meg akarják érteni. — Természete az okosságnak, hogy józanon gondolkozó Vallás-szolgái, tanítói, jó jobbágyokat, megvilágosodott igazgatókat formáljon. — Az üldözés mind a' két részből megtiltatik. — Örökös szövetségben éljenek ezentúl a' Religió és az okosság, mind ketten testvéri igaz indulattal szeressék egymást, 's kezefogva igyekezzenek az emberi Nemzetet boldogítani. — Az Okosság legyen Fő vigyázó, ne hogy az üldözések, az eretnokségek és babonás-ság lábra kapjanak. — Ellenben vessen gátot a' Religió az Isten tagadók vélekedésinek (az Atheismusnak) a' vallásbeli perlekedéseknek, a' szabad de e' mellett képtelen gondolatoknak, az embergyűlölésnek, és a' türedelmetlenségnek. — Az igaz Philosophia állhatatosan meg marad a' Státus szolgálatjában, azt jóltévő princípiumival ezután is támogatja, mivel e' nélkül a' Státus éppen a' lenne a' mi az arabiai számok között magában a' tizifra. A' Religió hasonló nagy betsben fog maradni minden Státusban, melly a' nélkül fenn nem állhat, és különösen abban fog foglalatoskodni, hogy jó és keresztyéni virtusokkal ékeskedő embereket formáljon.

Anglia.

Londonból Jan. 1-ső napján. A' Chínai Császárság keményen megtiltotta hogy többé biro-

dalmába Ópiumot ne vigvenek az Anglus kereskedők, a' melly által ezek esztendőnként sok száz ezer forint kárt vallanak. Az a' nevezetes Csa zári parantsolat, melly által az Ópiummal való kereskedés megtiltatik, sok tekintetben megérdemli hogy közönségessé téessen; mivel ilyen formára kelváltetinek Chínában minden parantsolatok. „Régóta bírnak már az idegen Nemzetek hajói azzal a' szabadsággal, hogy portékáikat ezen Birodalomnak Canton nevű tartományába behordhatják, 's Chínai termésekkel feltserélhetik. Eleinte nem volt szabad ezen kereskedésben egy bizonyos olaj forma matériát eltserélni, mivel annak álló réizeit nem tudhattuk, hanem csak azt tudtuk felőle, hogy felette nagy és bódító ereje van 's nehéz a' szaga. Hanem mivel ezen olajnak egyfzersmind az a' tulajdonsága is van, hogy az emberben az éltető tüzet mind fel hevíti 's felingerli, belé szerettek az emberek, keresve keresték 's utoljára egész kereskedést űztek belőle. Eleinte ugyan csak a' koborlók 's korhelek éltek az Ópiummal, de azután módivá kezdett lenni még a' nagyobb famíliák, a' Kormányfő tisztségviselői, és a' tanulók között is egészen szokássá vált. Úgy látszik azért szerettek belé ezen italba az emberek, minthogy ha azt iszák egész éjtizakát is könnyen kihúzzhatnak álmatlansággal 's még sem érzik bádjtasságokat, azomban testi gyöngörőségeiket, kötelességek elmúlatásával 's a' közjónak kárára kedvekre gyakorolhatják. Ha ez a' gonosz gyökeret vér valakibe, azután el nem szoktathatja magát az ópiumtól, úgy hogy, ha az

olyanok csak egy nap nem vettek is ópiumot,
 már betegek főfájást 's más belső szaggatásokat
 éreznek testekben, forró hidegbe esnek, egy szó-
 val nem urai többé a' magok testének és indúla-
 tinak. Hogy tehát ezen veszedelmes állapotjokon
 az ópiumhoz szokott boldogtalanok segíthesse-
 nek; kénytelenek az azzal való élést újra elkezde-
 ni. Idővel a' hofzszas vele való élés által béhat-
 ván a' méreg ereje a' tüdőbe 's által járván a'
 belső részeket elhalaványítja és sappedtakká
 teszi az embereket, és semmi féle orvosság nem
 segíthet rajtuk. Az ilyen szerentsétlenek, nem
 látván semmi módját, hogy a' veszedelmes szo-
 kástól megszabadulhatnának, a' kétségben esés
 miatt készek minden írtóztató gondolatokra és
 tselekedetekre vetemedni. De ezen kívül még
 más ártalmas következése is van az ópiummal
 való élésnek. Úgymint az ópiumból készült
 ital felette drága, és e' mellett nagyon ingerli
 az embert az ételre, 's a' szegény ember nem
 győzi magát étellel, minden vagyonját megemész-
 ti 's koldussá teszi magát. Az olyanok kiknek
 gyenge testek alkotmánya van, a' sok evés ál-
 tal megölik magokat; az erős testű emberek pe-
 dig nem győzván magokat, utoljára tolvajokká
 's ragadozókká lesznek. Vagynak végre olyan
 esztelenek is, a' kik az által vetnek véget meg-
 únt életeknek hogy ópiumot vesznek bé borral
 elegyítve; a' melly őket könnyebben megöli mint
 akár melly más méreg neve. Az idegen keres-
 kedők ezen veszedelmes portékáért, birodalmunk-
 nak legbetsesebb terméseit tserélik el, 's hordatják

ki az Országból. Szomorú dolog, és illetlenség hogy eddig is magok tulajdon Országunk lakosi mozdították elő ezen vétkes kereskedést. Illy nagy gonoszt és veszedelmet kiakarván mi irtani Birodalmunkból, először is arra fordítottuk gondunkat hogy a' gonosznak kútfejét kikeressük, 's ott vegyük annak elejét. Az ópium idegen portéka, idegen Országokból szállítatik be, még pedig olly móddal, hogy a' vámosok, harminzadosok megvesztegetődnek; ezeknek a' kereskedők tsekély ajándékokkal bedugják a' szájukat, 's azután bátran hordják az ópiumot minden szegleteibe az Orzágnak. Hogy tehát a' rossznak egyszerre elejét vehessük, ímé ezen parantsolat által szorossan megtiltjuk az ópiumnak, mind behozását birodalmunkba, mind annak eladását."

Londonból Jan. 8-dikán. A' múlt századnak krónikáiból azt jegyezték ki némellyek, hogy 1703-dik esztendő óta nem vólt olly szeles tél mint az idén, akkor esett az, hogy Beaumont Admirálisnak, az egész hajósserege elsüllyedt 1200 hajóslégenyekkel egygyütt, az irtóztató tengeri zivatar miatt; és azon a' télen 8000 hajós legények vesztek a' tengerbe az Angliai partok körül. Szerentse reánk nézve, hogy a' békeesség jókor elkészült, mert a' Frantzia kikötő helyek előtt állott hajósseregeink ugyan sokat szenvedtek volna, 's ki tudja mitsoda szerntsétlenség érhetne volna őket.

Török Ország.

Konstántinápolyból Dec. 10-dikén. Az Anglus seregek Nóvember vége felé hagyták oda

Egyiptomot; 's csak az Indiából jött katonák maradtak még ott, 's ezek is nem sokára vilz-fza térnek hazájokba a' veres tengeren keresztül vévén útjokat. Hutchinson Generálisnak Alexandriából lett eltávozásakor vége nem szakadt volt még az ő közötté és a' Nagy-Vezér között támadott egyenetlenségnek, állhatatosan megmaradván az Anglus Generális a' mellett hogy ő azokat a' Bey-eket, kik nálla kerestek életeknek megtartására menedék helyet, a' Törököknek ki nem adja; és e' végre Alexandriában hagyott egy Anglus Generálist, hogy azoknak életüket a' Törökök ellen oltalmazza. A' több Bey k a' Nagy Vezér fogságába estek, kik kétség kívül, élettekkel fognak lakolni, az elpártolásért. A' Török Császár magános audientziára botsátván maga eleibe Fr. Oberster Sebastiani-t, ki a' békeségkötés levelét hozta ide Párisból, ki ment alattomban, egy, a' kikötőhely mellett lévő Császári múlató kastélyába 's ott beszéllett a' nevezett Obersterrel, mivel a' bé vett szokás ellen a' Se-railba (Császári Palotában) ezt nem tselekedhet-te volna. Ezzel az alkalmatossággal által adta Sebastiani a' Nagy Úrnak azt a' levelet is melyet maga írt Bonapárte a' Török Császárhoz, és ezt el olvasván, arról is tudakozódott a' Nagy Úr a' többek között, hogy egészséges e' Bonapárte?

Elegyes Levelek.

Cap-Francois Oct. 25-dikén. Tegnap reg-reg vett Tussaint Fő Generális hivatalbeli tudósí-

tást a' felől, hogy a' pártos Feketék egy ármá-
diája, nem mészze a' városhoz (Cap.-François.
hoz) némelly helyeken táborba szállott, olly go-
nosz tzélból, hogy tüzet vetvén először egyne-
hány helyen a' városnak, nem csak a' fejer la-
kosokat, hanem a' tífzségeket viselő feketéket
is kegyetlenül meg gyilkolja. Ennek a' hírnek
hallására, tüstént bé zárták a' kereskedok háza-
ikat és bóltjaikat, a' lárma mindenfelé elterjedt,
jelt adtak hogy minden készüljön, 's öt minutum
alatt három ezer ember vólt fegyverben; maga
a' Fő Generális egy osztály lovassággal el indúlt.
A' dragonyosok a' városból eleikbe mentek a'
pártosoknak, mi pedig a' dolog ki menetele felől,
kínos szorongattatások között maradtunk. Est-
veli tíz órakor, az el fáradt, és a' nagy meleg-
ben el tikkadt lovasság, vízfzajött, minekutánna
öfzve tsapott vólna az ellenségnek, a' várostól
öt mértföldnyire feküdt egy osztályával, és abból
sokakat el fogván, magával el hozott vólna,
kiket is egyszeribe ki végeztek. Ma ismét kö-
zönséges marsot fúttak. Iszonyúság nézni azt
a' szörnyű mészárlást a' tsata helyén, a' mit a'
két fél véghez vitt. A' Feketék, sokakat fel-
kontzoltak tegnap a' fejérek közzül, kik között
a' mint mondják, számos aszfzonyok és öreg em-
berek vóltak. Generális Moise hez parantsolat
ment, hogy a' vezérlése alatt lévő sereget, kap-
tsolja öfzve Generális Cristophe-al. Minden
órán ollyan öfzve tsapásnak kell lenni, melly vé-
gét szakasztja az egész dolognak. Ma már 10
órákor az ágyúzó sereg, és a' gyalogságnak egy

része útban volt. Olly különböző hírek vannak az ellenség táboráról, hogy lehetetlenség egyenesen meg határozni sem a' számát, sem azt hogy mitsoda katonái fenyíték van közte. A' lakosok közzül, sokan egy Amerikai hajóra szaladtak. Miólta itt vagyok, borzasztó történeket láttam; láttam a' többek közt azt az iszonyú kegyetlenséget, miképpen hirtzolták a' Fekete katonák bajonétjaik végén, az emberi belső részeket. — Hetfőn reggel. — Még eddig a' szempilantásig, hálá legyen az egeknek, egészségben és frissen vagyunk. Tegnap estve, egy tsapat katonaság ment ki, egynehány napra való, elegendő elességgel. A' katonák, bajonétjaik végén vitték ki magokkal kenyereiket. Minden hajókat le tartóztattak, mellýek a' ki kötőhelyben voltak. — Kedden reggel. — Az éjtzaka két órakor hozták bé fogva, a' pártosok vezérét, és vasra tették, sok kegyetlenkedés között, melyet midőn végbe vittek rajta, úgy ordított, hogy az ordítását messzire el lehetett hallani. Már most azon török a' fejeket, hogy mitsoda kínzás nemét találhassanak ki, mellyel ezt a' nyomorúltat ki végezzék a' világból. Azt mondják, hogy négy lóval szaggatják szélyel. Fluril-nek hívják, és azt tette volt fel magában, hogy a' Toussaint hatalmát eltörölje.

Végezte következik.

Tudósítás.

Ez előtt másfél esztendővel jelentettem, sőt leköteleztem magamat mind a' két Magyar Haza előtt; hogy a' Struve Asthenomakro-

biótikáját, vagy: A' Gyenge Élet' Meg-hofz. szabbításának, és a' Gyógyíthatatlan Nyavaly. ják Húzásának a' mesterségét, Magyar Nyelvre által fogom fordítani: ezen kívül, hogy Jegyzések formájában a' Brown, a' Reil, a' Röschaub, és a' Darwin állításait le-fogom írni, azért, mert már azokról a' mi Hazánkban is minden beszéll, azonban azok más nemzeteknél közönséges írások által tudva vagynak. — Ezen említett ígéretem terhes lévén, azonban az orvoslás gyakorlása, mint leg első, és leg főbb foglalatosságom, tölem sok időt el-húzáván, szavamat mind ez ideig nem tellyesíthettem. — Mostan pedig már csak ugyan reá mentem az említett Munkának az el készítésére, sőt annak egynehány hetektől fogva a' sajtó alá lett tétettetésére is. — Mivelhogy pedig ez a' munka III. Részekből, és Németül 62 árkusokból áll; ezen kívül az én Jegyzéseim az Első Részben magánál az egész Textusnál 4 árkussal többre mentek; e' mellett a' többi Részekben is tettem Jegyzéseket: tehát a' munka éjjel nappal mind egyre nyomtattatván is hamarább el nem készülhet, hanem csak a' következő idökre: u. m. az Első Rész a' most leg közelebb következő Jósefi — a' Második Rész, a' Medárdusi — a' Harmadik Rész, az Augustusi Pesti vásárra. — Ezek szerént, minthogy a' Hazafiakat már régen függöben tartom; a' mi pedig leg-nagyobb, minthogy ennek a' munkának az Első Részében a' Tehén-himlöt, vagy inkább a' Tehén-keleéseket (Kuhpocken) le-írtam; a' melyeknek a' bé-óltogatása napról napra a' Hazában

szemléltetést jobban lábra kezd kapni; következésképpen, az azokról való tanításnak is mennél hamarabb a' Hazafiak kezébe való jutása el múlhatatlanul szükséges: tehát most Josef-napi Pesti vásárkor a' Munka Első Része készen lévén, ezt az Első egy Részt is különösen magában már fogom árultatni; és ugyan akkor más helyekre is az Országba el küldözni; de olly formán, hogy a' ki ezt az Első Részt megveszi, a' Második Részért is akkor fizessen meg előre; ne hogy a' munka idővel tsonka maradjon. — A' munka Első Része ezeket foglalja magában: I. Asthenologia, vagy a' Gyenge állapotról való Tanítás. — II. Asthenogenia, vagy a' Gyengeség okainak a' leírása. 1. Tzikkely Az élhetőségről (principium vitae, a' mit Hufeland Élet-erőnek nevez) való gondolatok. — a.) Az élő eszközös alkatás, vagy az élő eszközös-test. — b.) Az élhetőség feltartására való feltételek. Az eleven élő-eszközös alkatás. Bézáró Jegyzések az élhetőségről, és a' halálról. — 2. Tzikk. Az élet gyenge állapotjáról. A' gyenge élet következés. Az izgatóktól, az élő eszközök alkatásától függ az élet. Az élet értelme. 4. Tz. Különös fundamentomai, és ismértező jelei némelly élő eszközökben, és azoknak a' seregeiben lévő gyenge életnek. 5. Tz. Távol lévő okai a' gyenge állapotnak. 6. Tz. A' Nemzet, és az élet időszakasza gyengesége. 7. Tz. A' gyengeségtől származó nyavalyák. 8. Tz. A' gyengeségnek az élet tartósságához való arányúsága. A' magam jegyzéseiben le irtam a' tehénkeléseket (kuhpocken). Ez már ki is van nyom-

tatva régen, és kezdődik a' könyv 19 oldalán; és tart a' 61 oldalig; és így maga a' tehén-kelésről való tanítás 3 árkusokból áll, de sűrű futó betűkkel nyomtatva. Itt irtam. 1. A' tehénkelésnek a' nevééről. 2. A' feltalásáról. 3. Az eredetéről. 4. A' formájáról. 5. Kaphat e' tehénkeléseket valaki egyszernél többször? vagy megfogomszik e' a' tehén kelés valakin azután is, minekutánna az már egyszer himlős lett volna? 6. Elragad e' a' tehén kelés egyszernél többször? 7. Azokról a' testen vólt kiütésekről, a' melyek a' Londoni Ispotályban a' be óltott tehénkelés egygyütt a' bőrre kijönni tapasztaltattak. 8. Nehéz e' a' tehén kelést Angliából elterjeszteni? 9. A' tehénkelés be óltására tzelező Rendelesékről. 10. Szükségesé? hogy valami hideglelés mutogassa magát a' testben, az arról való bizonynyos lételre, hogy a' tehén kelés ellent fog állani a' himlözésnek. 11. A' tehén kelés és a' himlő ugyan azon egy nyavalyák e'? és tsak a' formájokban különböznek e' egymástól? 12. A' tehén kelés óltogatásának, a' himlő óltogatása felett való egyenesebb, és megszűzebb lévő hafznai. 13. Lehet e' valami ellenvetést találni a' tehén kelésezés ellen? 14. Vagynak e' olyan történetek, a' melyekben a' tehén kelések után a' himlő ismét el ragadott volna? 15. A' tehén kelés beóltását ille' ő némelly jegyzések. Ezt a' tehén kelések leirását ki nyomtatva, az Országban már sokan el is kérték tőlem, és ki is adtam előre, míg a' könyv többi része kijönne; sőt a' minap egy orvos jó Barátomnak is által adtam azt; és így már sok helyeken hafznokra is fordítottják a' hazafiak — mint-

hogy még magyarúl a' tehén keléseket senki előt-
 tem le nem írta; a' Hazában pedig mindenfelé
 igyekeznek a' béóltását elterjeszteni. A' többi
 jegyzéseim a' Brown életét, tudományát, a'
 Röschlaub magyarázattyát, a' Reil állításait
 foglalják magokba. A' Könyv II-dik és III-dik
 Részéről annak idejében fogom előre tudósítani
 a' Hazafiakat. Németül a' Struve Astheo-
 makrobiótikája III részeinek az ára 5
 Rhf. 18 kr. hijján, én pedig Kedves Nemzetem
 eránt való kötelesség és szeretet, 's nem a' nye-
 ség lelke által vezéreltetvén, ámbár az igen sok
 munkámban került, 's más fél elztendeig dolgo-
 zott jegyzéseimmel meg is bővítettem azt, mind-
 azonáltal az egész munkát 3 forintokon fogom
 adni; de csak azoknak, a' kik engemet meg bí-
 rálván Részenként most Jósefi, azután Méd-
 árdusi, 's végre az Augustusi Pesti vá-
 sárkor fogják ezt szedni, és venni: és egy rész-
 ért mindegy előre fognak fizetni. Fel hagyom
 pedig magamnak azt a' szabadságot, hogy egész-
 szen kélsen lévén a' munkának mind a' 3 Részé,
 azoknak, a' kik azt nem szedték részenként, sza-
 bad akaratom szerént más árát szabhassam.
 Most tehát a' Jósefi Pesti vásárkor fog ennek a'
 munkának az első Részé árultatni, de úgy, hogy
 a' kik ezt a' részt megveszik, akkor egyfzersmind
 a' II-dik részért is meg fizessenek, és így két fo-
 rintokat fognak lefizetni, és ugyan a' Hazafiak a'
 II-dik részt fogják Médárdusi Pesti vásárkor in-
 gyen kapni, de akkor ismét előre tartozzanak a'
 III-dik részért megfizetni. Es végre az előre fi-
 zető Hazafiak az Augustusi vásárkor a' harmadik

részt ingyen fogják kapni. Most Jósefi Pesti vásárkor fog ez a' munka találatni Pesten: Weingand, Kilian, Kiss István Könyváros Uraknál. Magánál a' Fordítónál, a' ki lakik a' magyar úttzában Komlósi nevű Órásnál. Külömben pedig Magyar Országon mindenütt azokon a' helyeken fog azután találatni ez a' munka, valahol tsak a' Hufelánd Makróbiótikája árultatott; tsak éppen azt kéri magának a' Fordító, hogy azon jó Baráttjai, a' kik az ő kérésére a' Hufelándot már kétszer kezekhez venni méltóztattak, most ismét ha ezt az Asthenomakróbiótikát is kezekhez venni méltóztatnak, ne salynállyanak most Jósefi vásárkor Petre bizonyos alkalmatosságokat a' Fordítóhoz igazítani, egy levélkével egygyütt, a' mellyben írják is meg, mintegy hány-nyomtatványt kívánják. Mert könnyebb egy embert soknak, mint egy embernek sokat kivált vásárkor felkeresni, de ezt azért is akarom illy formán rendelni, hogy valami módon valakinek terhére ne lehessenek az Exemplárok eladattatásával, a' mi nem tényleg; sőt ellenben a' Hazafiak hasznát keresem ebben is, nem a' magamét, a' mint eddig is azt megbizonyítottam. Erdély Országába pedig Kolosvárra a' P. P. Collégiumába Pater Dani Sigmond Prof. Úrnak a' kezébe küldök Exemplárokat, azért a' kik Erdélyben venni akarnak a' nevezett Úrhoz írjanak. Végre akarkinek adok itt Pesten, de magam tíz Exemplárokat, úgy, hogy előre fizessék meg tsak kilentzért, 's a' tizediket ingyen adom. Pesten 1802. Jan. 23-dikán.

Dokt. Kováts.

Egy árkus Tóldalékkal.

T O L D A L E K

A' Magyar Hirmondónak, Februáriusnak 2-dik napján 1802-dik Elztendőben költ árkusához.

B E - V E Z E T Ő B E S Z É D

mellyet

A' Nagyságos, 's Tekéntetes Eredetű, Tereziánumi, nagyobb rendbéli, Magyar Ifjúsághoz, Az első Magyar nyelben való tanítás alkalmatosságával, tartott;

Ketskeméti Lammbach Elek,
Kegyes Iskolabéli Magyar Pap; az Ifjú Báró Mitroviczky József Nevelője; és a' T. Királyi Tereziánumi Nevelő - házbani a' Magyar Nyelv' és Literatura Tanítója. Bétsben. Szent András Havának 11 Napján. 1801.

Nagyságos. Tekéntetes eredetű
Nevendék Uraim!

Hogy a' Magyar Nyelvnek elő-mozdítására meg határozott órára illy feles számmal meg jelentek; különösen örvendek. Nyilvánosságossá tették az Urak ez által nemes gondolkodásoknak tárgyát; Hazájok', 's Hazai Nyelvek' javára buzgó készségeket; és azon helyes szándékokat; mellyel Főnyeréseknek tartják ezt az időt anyai Nyelveknek gyarapítására fordítani.

M

Az Uraknak ugyan ezen szembe tűnő készségek, eleveníti, 's lelkesíti igyekezetemet is. Mert valamint különös szerentsémnek tartom, hogy e' jeles T. Királyi Nevelő - Házban a' Magyar Nyelv' ki pallérozásának némű némű eszköze lehetek: úgy ezen ditséretes el tökéllések hathatós ösztönöm, hogy kettőzött szorgalmatossággal fogván hivatalomhoz, minden ki telhető igyekezettel előre segélljem a' hasznos tárgynak munkálkodását: annyival is inkább, mivel már előre vigasztalódom, hogy fáradságom sikertelen nem lesz, és hogy anyai Nyelvekhez való forró buzgóságok támogatni fogja tsekély tehetségemet.

Szófzaporítás volna tehát az Uraknak már önként fel buzdult készségeket hofzfas beszéd által serkengetni; azt mindazonáltal el nem múlathatom rövideden eleibek terjeszteni: hogy ugyan ezen ditséretes készségek, mellyel a' Magyar Nyelvnek gyarapodását eszközzeni szándékozzák, egyfzer 's mind el-kerülhetetlen hazafiúi kötelességek legyen; mellynek tellyesítését kívánja önnön maga a' Termész et; kívánja Magyar Nemzetek, Nagys ágos Eredetek, Szerelmes Hazájok; kívánja Felséges Királyok.

Tudom, ki ki érzi közzülünk azon titkos erőt, mellyel született Nyelvünknek szeretetére olly hathatósan vonsz bennünket a' Termész et; hogy nintsen az a' ki pallérozott az a' szép tulajdonságú, és ékes hangzatú Nyelv', melly Hazai Nyelvünktől el idegeníthetne, vagy annak belénk nemzett kellemetességét érzékenységünk-

ből ki törülhetné. Nem is ok nélkül: mivel mélyen bé vannak vésve sziveinkben azok az édes szózatok, mellyekre Anyánk' kebelében először nyíltak rebegő ajakink; azok az el feljethetetlen nevezetek, mellyek első kívánságainknak magyarázóji, és ártatlan múltságainknak osztályosi voltak; azok a' szívre ható hangzatok, mellyek még most is eszünkbe juttatják azon tsergedező patkokat, azon árnyékos fakat, azon hamos partokat, mellyek első szállást adtak élünk zsengéjének. Valóban; hol vagyon olly vad, olly minden érzékenységből ki vetkezett ember, kinél az anyai szózat kedvességet ne találna? Találtatik e' valahol olly meg vetett, és a' világ' sarkára szorult Nemzet; olly bárdolatlan, 's szakadék nyelvű Nép, melly született Nyelvének édességét ne érezze, azzal ne ditselkedjen 's annak ditsőségét előre mozdítani ne kívánja? Nem e' nem éktelenség volna tehát, ha mi, finomabb érzésű Magyarok! a' Természetnek ezen intő szavára szűnyadoznánk? ha Hazai Nyelvünkhez nem ragaszkodnánk; és minden tehetségünket annak virágoztatására fordítani nem igyekeznénk? Mi! maradéki azon ditső Nemzetnek, mellynek vitézségét a' rettentő Mársnak el múlt századjai bámúlva tsudálták? Mi! örökösi azon méltóságos Nyelvnek! melly minden élő Nyelvek között maga egyedül tartotta meg egész épségében azon tiszteletes Régiséget, mellynek más Anya-nyelvek, Leányikban csak töredékeit mutat-
hatják?

De bátor a' Természetnek Hazai Nyelvünk kedvellésére édesgető szózatját el fojtatók is,

mindazonáltal azon kötelesség, mellyel Magyar Nemzetünkhez tartozunk, már elegendőképen reá birhatna bennünket született Nyelvünknek ki pallérozására. Mert bizonyos az: hogy kiki tartozik a' maga Nemzete boldogságát tehetsége szerént elő-mozdítani; külömben az olyan ember csak egy hafzontalan here, a' melly érdemetlenül él a' társaságnak javaival. Mivel pedig a' Nemzetek' 's Országoknak boldogsága nem egyébben áll, hanem a' tudományok' és mesterségek virágzásában; lehet e' erre való nézve hathatós'b eszköz, mint sem a' Hazai Nyelv' tsinósítása, tökéletesítése? Valóban a' Nyelv a' tudományok' és kézi mesterségeknek egyetlen egy kúltsa; ez a' jobb Ízlésnek kútfeje, 's eredete; ez által virradhat fel egyedül a' Nemzetnek boldogsága. Bizonyságim ebben a' tudós Anglusok, az ékes szóllásban gyönyörű Frantziák; és mind a' kettőknek ditsőségét nyomba követő Németek is; a' kiknél csak abban a' mértékben mentek elő a' tudományok, a' mellyben nagyobb tökéletességre lépett született Nyelveknek állapota. Mi tsuda tehát! ha mi Magyarok a' tudományokra tekintve ezen Nemzetekkel kezet nem foghatunk? Azok tökéletességre vitték anyai nyelvek' szépségeit; mi, miveletlenségéből ki nem segítjük: azok, saját nyelvekkel kóstolhatták meg a' tudományok' valóságos ízét; mi, költsönözött nyelven nem érezhetjük azoknak kellemetességét; azok; tsupán nemzeti nyelven tüngették elmebeli tehetségeket; mi nálunk, a' külömbféle nyelveken írt munkáknak ditséretéhez

idegen Nyelvek is felesek: és így, jóllehet sok jeles tudománybéli művekkel ditsekedhetik is szerelmes Hazánk, mindazonáltal a' különböző Nyelvek, mellyekben a' világosságra jöttek, eloszlatják azon ditsősségét, mellyet tsupán tulajdon nyelve által egész fényességében ki mutathatna. A' ki tehát Nemzete boldogságát eszközteni kívánja; a' ki hasznos tagja akar lenni azon társaságnak, mellynek nevét viseli; szükséges, hogy születtett nyelvének elő mozdítását fő kötelességének tartsa; melly nélkül lábra nem kaphatnak a' tudományok, sem a' Nemzetnek a' tudományokon épült ditsősége, 's boldogsága.

Melly kötelességgel bátor kiki tartozik Nemzetének; de különösen és kettős mértékben tartoznak azzal az Urak! a' kiknek, Nagyságos, Tekéntetes Eredetek, és ahoz mérsékelt tehetőségek, bővebb alkalmatosságot nyújtott Nemzetek' boldogsága meg szerzésére. Ha az Urak mind tudományok, mind jó erkölcsök által érdemesekké teszik magokat, az Urak közzül válassztja egykor az Ország Igazgatójit, Kormányzóit; ezen Nevedékeny gyülekezetből várja valaha szerelmes Hazánk Nagygyait, Püspökeit, Elöljáróit; az Urak azok a' kik magos'b póltzon születtettvén, egykor fő Hivatalokban fogják gyarapítani a' Tudományokat és a' szép mesterségeket: ha tehát azok a' kik a' kormány mellett ülnek, a' Magyar Nyelv' pallérozásában soha sem foglalatoskodtak; miképen fog az ilyenek' kormányozása alatt virágozni anyai Nyelvünk? ha azok a' Tudományok' jó ízlését nem isméri;

miképen tehetnek egyenes ítéletet a' szép tudománybéli művekről? ha azoknak nincsen a' tudományokra hajlandóságok, miképen gyarapíthatják azokat a' Hazában? Bizonyára az ilyen mostoha kezek alatt bujdosásra szorúlnak a' tudományok; árvaságra jutnak a' kézi mesterségek; az elmebéli igyekezetek tehetetlenségekben elenyésznek: és így nem jöhetnének világosságra Hazánknek el rejtett kintsei, és ritkaságai: ki nem tisztúlhatnának miveletlenségekből a' természetnek hasznos alkotmányai; mellyek annyi szép tudománybéli remek munkákra szolgálhatnának, és a' mellyeknek mint egy tulajdon tárházúl rendelkezte Országunkat a' jó tévő természet. Ha tehát az Urak Nagyságos, Tekéntetes Eredeteket valaha keitős fényben tüntetni akarják; ha kívánják hogy már most meg kössék számokra a' Magyar Múzsák azon koszorút, melly egykor homlokokát ékesítse; most! most botsássák mélyen szívekre az igaz hazafiságnak, és a' Magyar Nyelvhez való szeretetnek gyökerét, mellynek érettebb gyümöltsei az egész Hazára ki terjedhessenek jövendőben; most! vessék meg igyekezetek által azon talpkövet, mellyen Anyai Nyelvek' fényessége meg állapodhasson. Lésznek így nálunk is a' virágzó tudományoknak ápolgatói, hatalmas elő mozdítói; lesznek a' felséges elméknek élteitői, bőkezű jutalmazói; lesznek, a' kik a' Magyar Nyelvet homályából ki vetkeztetvén, más nemzetek előtt is fényeskedővé téendik; lesznek, a' kiknek böltseségektől bizodalommal várhatjuk, hogy közelebb járattják hozzánk azon izerettség

időket, melyekben édes Hazánkat, nem tsak a' vitézség' esmérletes Annyát, hanem a' tudományok' szorgalmatos Nevelő dajkáját is tsudálni fogja egész Európa.

Kiktől is kívánhatja igazabb jussal a' H a z a, mint az Uraktól, hogy azon mértékben, melyben tőle jót vesznek, a' Haza javára fordítsák tehetségeket? Nem de számtalan jó teteményeket szednek naponként Hazájok' bőséges kebeléből? nem de annak jussaival, szabadságaival 's jövedelmeivel ditsekednek? nem de részesülnek azon feles adományokban, melyekkel Országunknak dú's kebelét meg töltötte a' tékozló természet? Melly nagy háláadatlanúság volna tehát! annak az Országnek, a' mellynek lételeket, életeket, és szerentséjeket egyedül köszönhetik; annak az Országnek, mondám, nyelvét, vagy nem tudni; vagy el felejtteni, vagy tökéletességét előre nem mozdítani? Mi éltetheti a' szántóvetőnek kedvét? Mi édesítheti terhes igáját, ha látja, hogy az, a' kinek adózik veréjtékes fáradsága, hozzá való szivességét a' hazai Nyelvben ki nem mutathatja? Minémű szeretettel 's hivséggel fog viseltetni ahoz, a' kinek hibás magyar belzédjéből méltán gondolhatja, hogy nem azoknak a' Magyaroknak maradéka, a' kik ezt az Országot olly nagy ditsőséggel bírták? Magok ditső Eleink, kiknek hideg tetemeiket, de nem jeles tetteiket sír halom fedézi, ha fel támadnának, nem de el keseredéssel néznék, hogy ez az, annyi fáradsággal és vérontással szerzett örökségek, olly maradékokra állott, a' kik a' Magyar Nyelv' el felejtésével,

egyszer 's mind a' Magyar Nevet, és ditsőséget is homályba borítják? a' kik a' mi közönséges Anyánknak, a' Hazának, beszédjét meg vetik; ámbár annak jóltévő kebelében híznak? a' kik szedik gyümöltseit; a' nélkül, hogy virágoztatására segítő kezet nyújtának. Héjában támaszkodnak az ilyenek törökös származásoknak tizmeres érdemeire! mellynek csak pufzta nevét viselik; héjában ditsekednek függő petsétes leveleikkel! ha ezeknek bizonyoságtételét meg táfolja a' Magyar Nyelv' tudatlansága, héjában mutatnak őseik', Eleik' tiszteletes képeire! ha ezek ugyan annyi néma bizonyosságok, mellyek szembe tűnővé teszik, hogy tellyességgel elhajlottak azoknak ditsőséges nyomdokaitól; és a' mellyeknek emlékezetére, nyílnak a' Hazának sebei, 's újul sohajtozása, mellyel kívánja, hogy ugyan ezen érdemetlen maradék, ha mindgyárt nem az erköltsnek is, leg alább az ősi Nyelvnek, hív örökösse, 's gondviselője lett volna.

De ha mind ezen indító okok elégtelenek volnának is arra, hogy Hazai Nyelvünk' előmozdításában fáradozzunk, kinek nem fogódik el szíve Felséges Királyunk' kegyességétől? a' ki áma halhatatlan emlékezetű, Magyarok Anyjának Mária Teréziának, mind Felséges erköltsere, mind Nemzetünkhez való szeretetére tekintve, hív örökösse lévén; arra fordítja kegyes gondoskodását; hogy még itt Bétsben is, az Ő Felségelak helyében, ebben a' Német Birodalom' Anya várossában; ebben a' tudományok közönséges székében; e' Nevelő házbéli Nevendékeknek al-

kalmatossága legyen a' Magyar Nyelv' tökéletesítésére, 's gyarapítására. Tudniillik: nem akarja Felséges Urunk el felejtetni azon Nemzetnek nyelvét, mellynek el felejtethetlen hivsége annyiszor kardot rántott Királyi Haza 's széké meg erősítésére; kívánja meg mutatni; melly igen hetsüli azoknak nyelvét, a' kiknek vitézségét még hamaikban is háláadatos emlékezettel tiszteli; kívánja a' Magyar Nyelvnek virágoztatása által az Urak' sziveikben fel elevenítve látni Öseiknek erköltsöket, vitézségeket. Királyokhoz, 's Hazájokhoz való hivségeket.

Ha tehát az Urak előtt a' Természeti' szava értelemes; ha Nemzetek' javára, Eredetek' diúságára, Hazájok' hasznára nevedetni kívánnak; ha hajlik szivek Felséges Királyok' akaratja után; el ne mülassák kettős buzgósággal tellyesíteni, Anyai Nyelvekhez való kötelességeket. Melly igen fognak az Urak egykor örvendezni! mikor meg lett korokban látván ezen épületet, azt mondhatják: „Itt ezen falak között nevedett életem, tudományom, de Hazai Nyelvem is! Melly hivséget, és háláadatosságot fognak érezni szivekben ahoz a' Felséghez, a' mellynek mind ezeket köszönhetik! és ámbár én tsekély vagyok arra, hogy igyekezetem által én is valamelly emlékezetet érdemeljek, mindazonáltal több esztendőbéli tanításomat; a' jobb ízlésű tudományokban töltött esztendeimet, és több nyelvekben való tehetségemet arra fordítom, hogy a' Magyar Nyelv' tsinosítása mellett, a' Magyar Litteraturát is, mennél tökéletesebben

közöljem az Urakkal. E' végre, előre bocsátom az Aesthetikának Magyar Nyelven való summás, de egyszer 's mind velős előadását; ennek sarkalatos törvényein fog épülni a' Magyar Versszerzés', és a' többi szép tudományok' alkotmánya; és így, a' Jóízlés' tudományának út mutatása mellett, könnyebben eljuthatunk, mind a' Magyar Írók, és azoknak magyar munkáik' gyökeres esméretére; mind elmés nyelvbéli tehetségeknek helyes megítélésére; mind pedig hasonló munkáknak el-készítésére. Melly fáradozásaim melle, reménylem: hogy az Urak is tapasztalt szíveséggel 's figyelemetességgel elő mozdítani fogják Hazánk javára intézett igyekezetemet.

Végezte Morier Tudósításainak a' Török ármádia Egyiptomban viselt dolgairól.

Jussuf Basa, a' Mostani Nagy Vezér, Georgiai születésű, és eredetére nézve rab-szolga volt. Azt Ertzeromi (Azyrisi) Basa tette ötlet magánál Tutungi Basivá; annakutánna, meg-gazdagodván, lett Ertzeromi Városi-igazgatóvá, a' Basa halála után pedig Ertzeromi Basává. A' melly hivatalban, mérséklett igazgatása által, mind jobbágysai szeretetét, mind a' Szultán eránta való jó indulatját meg-nyervén magának, először két lófarkas, majd későbbben három lófarkas Basává, utóljára pedig a' Frantzia háború elein, Nagy Vezérré neveztetett. Basa korában, az úgy nevezett D'serrid, katonai gyakorlás alkalmatosságával, midőn t. i. a' lovas, sebes futtában, dzidáját a' másikra löki, a' jobb szeme szerentétlenségből ki szúródott. Már felyül van a' hatvan elztendőn. A' Törökök ötlet tanúlt ember.

nek tartják, mivel az Arabs és Persa nyelveket középízerűen tudván, jól ki tudja fejezni, a' mit akar. Tsendes természetű, és magát kedvelteni tudó ember; de a' mellett lágy, 's magát valamire eltökkéleni nem tudja. Valamint majd minden Törökökben, úgy ő beane is nagyon meg van az elő (bal) ítélet; és köszönettel el-fogadja a' mások tanáts-adását. A' politikai, és katonai dolgokról nagyon kevés esméretének kell neki lenni, mivel minek előtte Nagy-Vezérré lett volna, az előtt sem a' Státus dolgaiban nem forgott, sem Generális nem vólt. Külömben, azt tartják a' Törökök igazgatás formájában, hogy a' leg bárdolatlanabb emberek is, ha nagy hívatalokra emeltetnek, azonnal szinte olyan alkalmatosokká lesznek az által hívatalok folytatására, mintha ugyan a' leg jobb neveltetések, és leg nagyobb tapasztalások lett volna.

Az El Arischból Katiéhbe vivő út (mind a' két helység ki van téve a' meg-küldött Egyiptom mappáján) egy igen sivatag puszta megyen keresztül, melly el-választja Síríát Egyiptomtól. A' homok, melly ezt a' kietlen helyet mindenütt befedi, olyan apró por-szemekből áll, hogy azokat a' leg kisebb szél is könnyen fel kaphatja, és az ember szemei közzé szórhatja; és olyan fejer hogy a' rólla vízszla verettetett nap sугáritól okoztatni szokott fényesség, hasonlóképpen felettebb ártalmas a' szemnek. De még ezen kívül több nyomorúságot is kell ki-állani az útnak ezeken a' vidékeken. A' rekkenő meleg-től okozott szomnjúságot, mind inkább neveli az, hogy a' szegény utazó, a' fejer homokot

mezfsziről víznek látván, azzal a' reménységgel ketsegteti magát, hogy oda érvén, majd el-öltja izomjúságát. Azomban, mikor oda ér, ez elenyélik izemei elöl, és megént mezfsziről hasonló víz forma homokot lát; 's a' láthatárnál (horizontnál) lévő tárgyak, első tekintettel úgy látszanak, mintha mind vízben állanának. El-Arischon túl egy napi járó földel, a' víz ugyan még iható, de azon túl, olyan roszíz, hogy csak az ihatik belöle jó ízüt, a' ki a' izomjúság leg nagyobb gyötrelmei között van; nem is tanácsos sokat inni belöle, mert vérhasba ejti az embert. Azt vették észre, hogy a' hol pálmák teremnek, mindenütt édesebb a' víz mint másutt; és hogy mindenütt lehet vízre találni, ha öt vagy hat lábnyira le-ássák a' homokot. Többnyire mindég egy falka katonaságot küldöttek előre, arra a' helyre, a' hol az ármádía meg akart telepedni, hogy ennek a' számára kútakat ássanak.

Az Arabsok kétfélék, úgymint a' Felláh-k és Beduiniek, kik az élet módjára nézve különböznek egymástól. Felláhknak hívják a' falusi, sőt a' városi alsóbb rendű embereket is kik mind szántó vetők. Ezeket mivel egy helyben laknak, és polgári társaságban élnek, ha mind nagyon pallérozatlan is az; könnyebben zabolán lehet tartani, nintsenek is olyan gonoszok mint a' Beduinek. A' Damanhúri (nem mezfsze Alexándriától) 's egyéb szomszéd Felláh-k, eleint igen kégyetlenül bántak a' Frantziákkal. Egy éjtszaka 80 embert öldöstek le közzülök. A' Beduinek a' pufztákon laknak, szüntelen egygyik

helyről a' másikkra vándorolnak, és nagyobb 's kisebb familiákból állanak. A' jószágok, lovakból, tevékből, és juhokból áll, 's e' mellett az úton álló tolvajkodásból élnek. A' vakmerőbbek pedig közzülök még falukban is puszttítanak, sőt egész Kairó alá bé-mennek. Eleinte kényszerítették a' Frantziák magokat óltalmazólag viselni erántok, mivel futós lovaik lévén, bé nem lehetett őket érni. Azt gondolták tehát ki a' Frantziák, hogy egy sereg Dromedárok, az az, hiszemü tevékről hadakozó katonaságot állítottak fel, a' melly sereget, ha meg-támadott az ellenség, négy szegű sorokba állott, a' Dromedárok le-térdepeltek, és hogy fel ne állhassanak, köteleket vetettek a' térdekre, 's e' fzerént a' katonaságnak védelmező paizsok helyett szolgáltak a' Dromedárok. Használt is ez a' találmány, mert ez által, a' szomszéd Beduinek egynehány tsoportjait, a' magok búvó helyeikbe meg-lephettek. Az Arabsok természeti tulajdonságai között való az álnokság. Ha keményen bántik velek az ember, többre megy velek, mintha felcttebb igen kémélti őket.

Morier könyvének 66-dik 's következő oldalain ezek a' nevezetes tudósítások fordulnak elő: „Mikor a' Frantziák Bonapárte vezérlése alatt El-Arischt fel-kívánták (1799 ben), azzal fenyegették a' várost, hogy azt el-pusztítják, ha fel nem adja magát. A' Scheik azt felelte: hogy ha el-pusztítják, újra fel-építteti, 's minden neki tett ajánlást kevélyen meg-vetett. De minekutánna a' maga ház-népét onnan el küldötte, 's 19 napig óltalmazván a' várost, mindenéből

ki-fogyott volna; tsak ugyan egygyességre lépett az alatt a' fel-tétel alatt, hogy a' katonai őrizet, bagázsiástól egygyütt szabadon el bocsátta'ik, de úgy, hogy többé a' Frantziák ellen fegyvert nem fog. El-Arischban minden házat fő'dig lerontottak. Gondosan el-titkolták a' Frantziák, az ő Síriai táborozások környülállásait; de a' minn tsudálkozni nem lehet, mert a' millyen hasznos és ditsősséges vólt az, az Anglusokra nézve, szinte olyan káros vólt ugyan a' Frantziáknak. De tsak ugyan van abban egy olyan környülállás, a' mit tellyességgel nem lehetett el titkolni. El-Arisch meg-vétele után, Síriába mentek a' Frantziák, Gázát minden ellent állás nélkül meg-vették, azután pedig Jafa alá mentek, az oda való katonai őrizet fel-kérték, de a' melly, mivel fel nem akarta magát adni, ostrommal vették meg a' várost, és 12 egész óráig öltek 's pusz-títottak benne. A' melly kegyetlenséget, ingyen sem lehet azzal egybe hasonlítani, a' mellyet még azután követtek el. Négy ezer öt száz Török lett a' Jafai őrizetből hadi fogolyjá, kik között az El-Arischban kapitulált katonaság között ezren vóltak.

Ennek az ezer embernek szemére vetették a' Frantziák, hogy szavát meg nem tartotta, és ismét fegyvert fogott ő ellenek, nem tsak ezzel az ezerrel, hanem a' többi 3500 emberekkel is úgy bántak, mint hite szegettekkal. Kivezették tehát Jáfa alá, egynehány homok dombra, ott sorba állították, elejekbe pedig állítottak ugyan annyi számú Frantzia katonákat, kik a' Com-mandó szóra a' foglyoknak estek a' bajonétjekkel;

figyöltek meg egy szempillantásba 4500 embert, kiknek tsontjai, és a' vérekkal meg itatott homok, még máig is tanubizonysági ennek a' tselekedetnek. — Azt jegyzi meg Morier Kléber Frantzia Generálisról, hogy ő ember szívető szívvél bírván, soha nem egygyezett meg a' Jafai őrizet lekontzoltatásában. Az Acrei ostrom alatt, azt parantsolta egyszer a' Fő Generális Klébernek, hogy a' maga őltálynak egy szakaszszával, éjtzakának idején a' várost támadtassa meg, Kléber kételkedett rajta, hogy a' köfalakat meglehetne mászni; mellyre való nézve, egy igen derék tífztet küldött el azoknak megvisgálására; a' kinek beszédéből által látván Kléber, hogy minden igyekezete haszontalan lenne; semmi rendelést nem tett, és azt mondta a' Fő Generálisnak, hogy mennyen ő maga ha tettzik. Ez el is ment, hanem az az egész őltály, mellynek Vezére a' Kléber leg hívebb Tífztje vólt, elveszett az ostrom alatt.

Párisi Anekdota a' Moniteur nevű Újságból.

Egy tzifrán felöltözött Dáma, el megy egy Cadet nevű híres Orvoshoz, külön hívja, és sokat beszélvén először anyai kötelességéről, 's szívének fájdalmáról, azt mondja, hogy neki van egy fia, kinek az egésségében már egy darab időtől fogva szemlátomást való változást veszen észre, de hogy mi legyen a' baja ki nem veheti belőlle, mivel azt a' mint gyanítja, némelly tífztátalan aszfzonyokkal való társalkodásból kapta: és szégyenli meg vallani: hanem mindjárt oda vezeti a' fiát az Orvoshoz, hogy vegye ki belőlle okosan a' baját, és gyógyítsa meg, 's mindenre

ígéri magát, hogy ha ezt meg tseleklízi nem lesz éránta háládatlan. Az Orvos ígéri szolgálatját, 's a' Dámát el kíséri a' kotsijáig. A' Dáma bé megy egy kereskedőnek a' boltjába, hirtelen meg vásárol egy olyan drága tsipkét, a' millyet most viselnek a' Dámák a' fejeken, melly le függ a' vállokon alól, és a' melly 100 's 200 aranyba belé kerül; kéri a' kereskedőt hogy tegye fel a' tsipke árát egy papirosra, és botsássa el vele egy legényét ahoz az emberhez, a' ki a' pénzt ki fogja fizetni. A' Dáma vezeti a' kalmár legényt Orvos Cadet-hez, és az említett dolgot ismét ajánlva neki, ott hagyja őket. Egy kevés ideig tartott halgatás után, oda adja a' kalmár legény a' papirossat, mellyre az adósság fel vólt jegyezve. Az Orvos, ki már gondoson el járta szemeivel a' legény ábrázat vonásait, hogy ha azokból valami módon a' néki jelentett nyavalyát ki tapogathatná, és a' ki azt gondolta, hogy a' papirosson a' nyavalya vólna le írva azt mondja, hogy tsak jobb szeretné ő azt magától hallani meg mint papirosból olvasni, azért is kéri, hogy beszélje le azt igazán. A' kalmár legény erre azt feleli, hogy az illendő ára van annak a' papirossan fel téve. Nem az ára, úgy mond az Orvos, arról semmi szó nincs, hanem az egészségéről van most a' kérdés, a' mellyről nekem tudósítani kell az anyát. Ezen neki bősztzankodván a' kalmár legény, azt mondja, sem az anyámról sen az egészségről nincs itt kérdés, hanem a' pénzről. Utoljára mikor nem akarták egymást meg érteni, mindenik meg magyarázta a' másiknak a' dolgot, és így sült ki a' Dáma tsalárd tolvajsága; 's így vészett oda a' kalmár pénze.